

ONDERSOEP 21 MEI 2015

“IMPULSEN VOOR VERNIEUW(EN)D ONDERWIJS”

KWALITATIEF ONDERZOEK 5 EXPERIMENTEN INNOVATIE IMPULS ONDERWIJS

Marco Snoek
Margreet Schriemer

CREATING TOMORROW

OPZET

- Toelichting op IIO en het onderzoek
- Opbrengsten van IIO
  - Betekenis voor studenten
- Lessen ten aanzien van veranderprocessen
  - Betekenis voor lerarenopleiding

TOELICHTING INNOVATIE IMPULS ONDERWIJS

HET ONDERZOEK

Doelstelling:

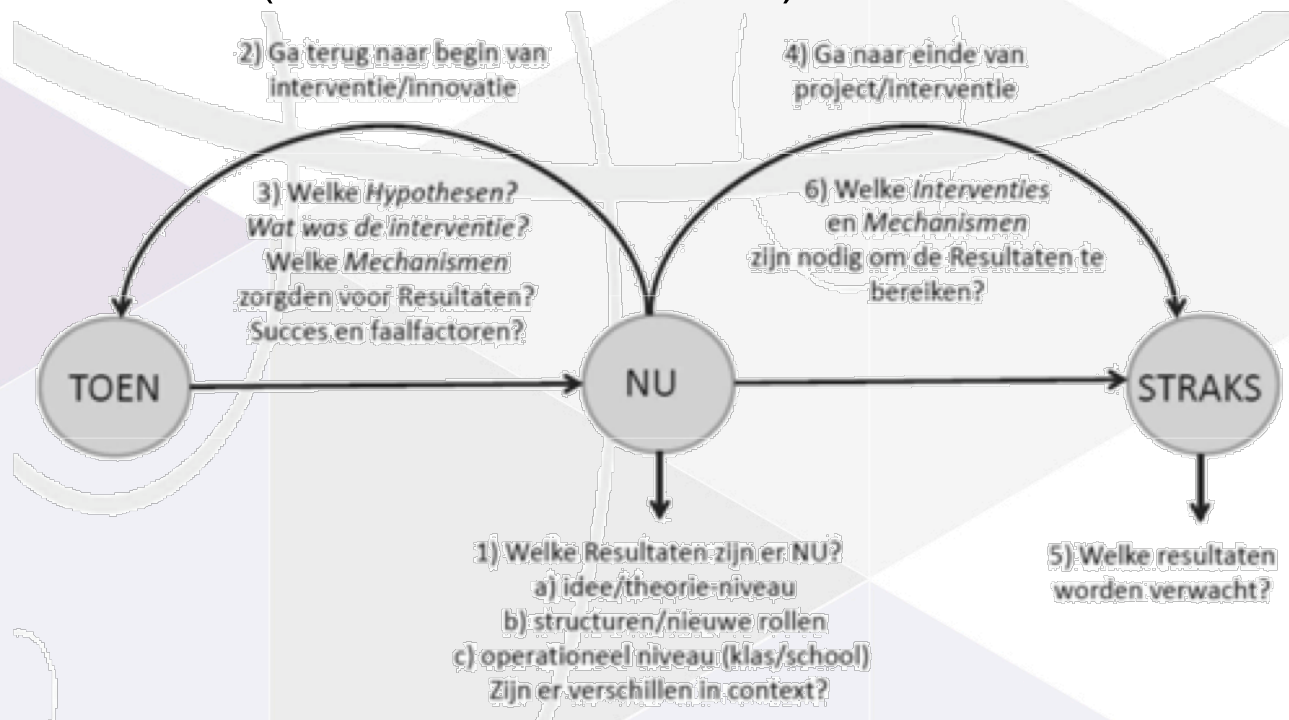
*“Kwalitatief onderzoek naar ‘andere’ uitkomsten van **vernieuwende vormen van onderwijsaanpak**, die het resultaat zijn van deelname aan de IIO-experimenten” - naast kwalitatief onderzoek effecten op arbeidsproductiviteit*

Zichtbaar maken van verschillende wegen naar vernieuwd en vernieuwend onderwijs, zodat het mogelijk is om methoden, ervaringen, inzichten en uitkomsten met andere scholen te delen

GESPREKSLEIDRAAD

In gesprek over innovatieprocessen in de scholen en de succes- en faalfactoren (verklarende evaluatie)

Effecten op 3 niveaus:

- Operationeel: handelen in de praktijk
- Formeel: onderwijsorganisatie en logistiek
- Ideëel: denken van mensen

HET ONDERZOEK

Experiment	Aantal focusgroepen	Aantal personen	Aantal scholen	Totaal scholen 2011	Deelname scholen in %
SlimFit	6 ¹	47	38	60	63%
LvoorL	3	19	12	27	44%
Onderwijsteams	3	20	14	25	56%
Videolessen	3	20	14	17	82%
E-klas & PALs	3	28	16	29	55%
Totaal	18	134	94	158	59%

Vier type aanpakken (vijf experimenten):

- Groepering van leerlingen (SF, OT, VL)
- De inzet van ander personeel (SF, OT, EP, LL)
- De rol van leerlingen in het onderwijsleerproces (SF, OT, EP, LL)
- De inzet van ICT en e-didactiek (SF, OT, EP, LL, VL)

RICHTVRAAG:

Onderwijs anders organiseren impliceert andere rollen voor leraren

Wat vraagt het van leraren om bij te dragen aan vernieuwend onderwijs, zoals de experimenten bij IIO, en (hoe) moet dat een plek krijgen in het curriculum van de lerarenopleidingen?

VIJF OPBRENGSTEN (1 & 2)

Arbeidsproductiviteit:

- In stand houden van scholen, vakken
- Meer ontwikkeltijd voor leraren
- Meer begeleidingstijd voor (individuele/kleine groepjes) leerlingen
- Meer tijd voor collegiaal overleg

Opbrengst voor leerlingen

- Meer maatwerk
- Flexibeler (in tempo, bronnen)
- Beroep op meer leraren/ondersteuners
- Meer verantwoordelijkheid
- *‘... hèt antwoord op passend onderwijs ...’*

VIJF OPBRENGSTEN (3 & 4)

Nieuwe didactieken

- Door nieuwe organisatievormen
- Door de inzet van nieuwe leermiddelen
- Worden routine, aannames en uitgangspunten doorbroken
- Wat leidt tot professionele gesprekken op school

Nieuwe leermaterialen

- ICT-rijk
- Overdraagbaar
- Verdieping, remediering, zelfstandig werken
- Ingehaald door snelle ontwikkelingen?
- Van ontwikkelaar naar arrangeur

VIJF OPBRENGSTEN (5)

Doorbreken professionele isolement van de leraar

- Samen verantwoordelijk voor onderwijs (SF, OT, VL)
- Samen verantwoordelijk voor ontwikkeling van materialen (EP, LL)
- Wederzijdse afhankelijkheid leidt tot professionele dialoog
- Onderwijs wordt lerend ingericht

BESPREEKMOMENT:

Wat vraagt het van leraren om bij te dragen aan vernieuwend onderwijs, zoals de experimenten bij IIO, en (hoe) moet dat een plek krijgen in het curriculum van de lerarenopleidingen?

TYPEN VERANDERING

Eerste orde veranderingen: **VERBETERING.**

Bekende problemen die binnen de bestaande context worden opgelost:
planmatig ontwerp.

Tweede orde veranderingen: **TRANSITIE**

Van een bekende ongewenste situatie naar een nieuwe gewenste
situatie: ontwikkelingsbenadering

Derde orde veranderingen: **TRANSFORMATIE**

Verandering waarbij nieuwe vormen van organiseren ontstaan naar een
nog onbekende toekomst: lerend vernieuwen

Van **VERNIEUWD** naar **VERNIEUWEND** onderwijs

RICHTVRAAG:

Wat betekenen de verander-lesSEN uit dit onderzoek over vernieuwend onderwijs voor (veranderprocessen en –aanpakken binnen) de lerarenopleiding?

ZEVEN VERANDER-LESSEN (1)

Lokale inbedding en betekenis

- 1^e fase: Oplossingen van onderop
- 2^e fase: Eigen projectplan vanuit de school
- Te weinig tijd voor goede inbedding bij de start
- Sterk wanneer voortbouwend op bestaande ontwikkeling (SF, EP, VL)
- Landelijke beleidsconcerns vs lokale praktijkconcerns: Arbeidsproductiviteit geen thema op school/lerarenniveau, vakvernieuwing, passend onderwijs, leukere lessen wel
- Wat leveren de experimenten leraren concreet op?

ZEVEN VERANDER-LESSEN (2 & 3)

Eigenaarschap op verschillende niveaus

- Schoolleider en bestuur: inbedden in lange-termijn visie en agenda
- Leraren: rol als ontwerpers, weerstand vs barrières identificeren
- Ouders en leerlingen: verwachtingen en mentale modellen
- Ministerie en Inspectie: implicaties voor beleidskaders

Lokale innovatiestrategie

- Veranderingsprocessen op gevoel en ervaring
- Praktische ondersteuning vanuit landelijke projectorganisatie
- Geen bredere innovatietheorie
- Belang van innovatiekundige expertise bij schoolleiders en leraren

ZEVEN VERANDER-LESSEN (4 & 5)

Grensoverschrijdingen, netwerkvorming en delen

- Kennisdeling was niet vanzelfsprekend in de structuur en in de cultuur: binnen school, experiment en IIO
- Netwerkvorming en kennisdeling moet georganiseerd worden: overkoepelende structuren!
- Onderlinge afhankelijkheid bij ontwikkeling en uitvoering – en ondersteuning daarbij – stimuleert (LL, VL, EP)
- Overdraagbaarheid van ervaringen en processen? (SF, OT, VL)

Systeemdenken

- Operationeel, formeel, ideëel
- Samenhang leermiddelen en didactiek (EP, LL, VL)

ZEVEN VERANDER-LESSEN (6 & 7)

De competentie van de leraar

- Samenhang van innoveren en leren
- *Repertoire als leraar*. Uit de routine: nieuwe rollen, nieuwe leermiddelen, nieuwe vragen
- *Repertoire als ontwerper*
- *Repertoire als veranderaar*. Niet alleen ontwerpen, maar ook implementeren en (collega's) ondersteunen

Structuur versus flexibiliteit

- Externe kaders, doelen en verwachtingen
- Ondersteuningsstructuur
- Behoeftte aan flexibiliteit in doelen

BESPREEKMOMENT:

Wat betekenen de verander-lessen uit dit onderzoek over vernieuwend onderwijs voor (veranderprocessen en –aanpakken binnen) de lerarenopleiding?

www.hva.nl

Kohnstamm Instituut UVA bv
Postbus 94208
1090 GE Amsterdam
T 020 5251226
www.kohnstammstituut.uva.nl

